

Odbirajte le dober semenski krompir

Ljubljana, 5. sept.

Še vedno je čas, da mislimo na to, kakšen semenski krompir bomo imeli prihodnje pomlad. Sicer smo že precej zamudili, če nismo že poleti zaznamovali najlepše in najbolj zdrave grmušlje, da bi izpod njih na jesen izkoplili semenski krompir za prihodnje leto. Vendar tudi zdaj še marsikaj lahko storimo. Preden krompir skoplremo, si tisti del izberimo, kjer je bil vse leto videti najbolj zdrav, je enotno vzklil, se enakomerno razvil in kjer ga v vrstah ne manjka. S tem ni rečeno, naj vzamemo semenski krompir prav tam, kjer je bil najbolj bujen, morda z mesta, kjer je ležal svoj čas večji kup gnoj ali podobno. Nasprotno, boljše je tisti del njive, kjer je bolj peščena zemlja, samo da je krompir tam zdrav. Dvoje namreč želimo od bodočega semenskega krompirja: da je zdrav in rodovit. Takega pa dobimo lažje na manj gnojni njivi, kjer tudi lažje presoja mo ali je krompir tudi po svoji naravi rodovit.

Na odbranem delu njive izkoplamo krompir le izpod tistih grmov, ki so videti lepi, dobro razviti in res popolnoma zdravi. Pri tem delu bodite strogi, saj je izbira velika. Koplite grm za grmom. Tisti krompir, ki je pod enim grmom primerno število enako razvitih gomoljev, ki so res vsi popolnoma zdravi, zbiramo v poseben kup za seme in ga pozneje posebej hranimo. Ostali krompir, ki ne ustreza našim zahtevam, pa porabite v gospodinjstvu za prehrano ali krmo.

Na ta način si brez prevelikega truda že v jeseni odberemo semenski krompir, ki bo go-

tovo mnogo boljši, kakor če bi ga kar na slepo vzeli od celotnega pridelka.

Na ta način izbirajte semenski krompir tik preden mislimo izkopliti tudi ostalega. Najboljše je, da to delo opravi gospodar sam ob primerni pomoči. Če je namreč več ljudi pri takem delu, bo pri delu kaj hitro nastala zmešnjava in ne bo potrebne pazljivosti. Ko je semenski krompir izbran in spravljen, se lotite njive, kakor je pač običaj, bodisi, da krompir izorjemo ali pa z motiko izkoplamo. (Dobro nasvet smo vzeli iz zadnje številke »Orača«.)

Shranite bučne pečke

V teh časih, ko moramo gledati, da vsako stvar čim bolj izrabimo, ne smemo pozabiti tudi na buče. Buče so ne le uporabljive za prehrano živini, ampak moramo buče izrabiti do kraja in čim bolj mogoče. Pri bučah ne smemo pozabiti na pečke.

Bučno seme vsebuje 25 do 50% jedilnega olja, ki je prav okusno. Seveda pa je treba, da se

človek na to olje enkrat navadi. Saj je znano, da uporabljajo Stajerci to olje rajši, kakor vsako drugo.

Če pomislimo, kako težko je dobiti v teh časih olje in še kako je drago povrh, je prava nesmiselnost, da zametujemo bučne pečke. Prav tako je velika nesmiselnost, če cele buče s semeni vred pokrimo prašičem. Če le kdaj, je posebno danes čas, da bučne pečke izluščimo iz sadu in jih posušimo. Za luščenje, zbiranje in sušenje si vzemimo kar Stajerce za zgled. Res, da je luščenje buč zamudno delo, vendar se pozimi najde dovolj časa za to. Vsak naj pomaga pri luščenju pečka, kdor ima le urico časa. Saj boste videli, da se delo in trud izplačata. Pripravi se boste tudi, koliko lahko pridne roke naluščijo bučnih pečka in kako velike koristi boste imeli od tega. Imeli boste dovolj dobrega in zdravega olja za zabelo. Kdor le more, naj prihodnje leto zasadi buče »golic«, ki imajo golo seme in jih ni treba luščiti.

Razumljivo je, da mora biti bučno seme za luščenje povsem zrelo in da ga moramo pred stiskanjem dobro posušiti in shraniti na suhem, zračnem prostoru, sicer bomo razočarani, ker bomo dobili le malo olja, pa še to se bo kmalu pokvarilo. Torej za geslo velja: Vsako bučno seme na kraj!

Razprave proti navijalcem cen in verižnikom

Ljubljana, 5. septembra.

Pred dnevi smo objavili vsebino sodbe apelacijskega sodišča, ki je v njej naglasilo načela glede kazni, izrečenih proti navijalcem cen, verižnikom in sploh proti osebam, ki povzročajo naraščanje draginje in se skušajo okoristiti s stiskami in težavami prebivalstva. Ta teden, v ponedeljek in včeraj se je pred kazenskim sodnikom-poeindcem na okrožnem sodišču razvrstila prav pisana vrsta obtožencev in obtoženk, ki jih je državni tožilec prijel in obtožil zaradi prestopkov po čl. 7 uredb o cenah z dne 12. marca t. l. Predmet razpravam so bile cene najnujnejšim življenjskim potrebščinam.

Mesarski mojster France H. je konec junija v svoji mesnici prodal kg govejega mesa neki stranki po 1140 lir, ko je bila takrat najvišja cena določena na 760 do 798 lir. Mož se je pred sodnikom izgovarjal, da je moral sam živino dražje plačati, da je moral zato meso prodajati dražje, ker bi drugače imel pri prodaji znatno izgubo. Zaradi prekoračenja najvišje, od oblasti določene cene za meso je bil France H. obsojen na 7 dni zapore in 500 lir denarne kazni ali v nadaljnjih 22 dni zapore ter v plačilo povprečnine v znesku 114 lir.

Pekovski mojster France P. je 27. junija prodal v svoji pekarni kruh, ki je bil za 4 do 5 dkg lažji od predpisane teže in za ceno, ki je bila za 1 kg kruha predpisana. Opravičeval se je na različne načine in celo navedel, da redko peče, da se mu je kruh posušil in je bil zato lažji. Kratka sodba: 7 dni zapore in 200 lir denarne kazni ali v nadaljnjih 9 dni zapore.

Največkrat prihajajo pred kazenskega sodnika mesarji, ki so večidel obtoženi, da so meso prodajali po višjih cenah, kakor so bile uradno določene. Mesar Lojze S. je 14. junija prodal 2 kg govejega mesa za 1976 lir, neki drugi stranki pa 5980 dkg stegna za 760 lir. Obsodba: 7 dni zapore in 500 lir denarne kazni ali še 22 nadaljnjih dni zapore ter ima poleg tega plačati povprečnino v znesku 114 lir.

Ker je čebulo prodajala sredi maja letos po 380 lir, ko je bila nje najvišja cena takrat 280 lir, je bila neka branjevka obsojena na 7 dni zapore in 100 lir denarne kazni.

Neka lastnica mlekarne Ela je 23. junija t. l. vojaški bolnišnici prodala 150 jajc po 0,95 lir (ali 250 din) komad, ko je bila takrat cena določena na 0,76 lir komad. Zagovarjala se je, da je bila sama prisiljena kupiti jajca preko uradne določene najvišje cene, da je bila takrat zaradi nekega dogodka v rodbini zbegana in ni sploh vedela, da obstaja za jajca kakšna maksimirana cena. Razliko nad maksimirano ceno je pozneje vojaški bolnišnici vrnila. Bila je obsojena na 7 dni zapore in 200 lir denarne kazni.

Neka trgovka Marija je na stojnici prodajala krompir po višji ceni, kakor je bila maksimirana. Zahtevala je pri kg krompirja celo 0,38 lir več. Obsodba: 7 dni zapore in 100 lir denarne kazni. Več obtožencev je bilo oproščenih.

Pred okrajnim sodiščem je bilo v drugi polovici avgusta zaznamovanih še 27 raznih tekočih in trdnih, nanašajočih se na uredbo o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije. Samo pretekli teden je bilo ovadenih 10 oseb, med njimi nekaj kmetov iz okolice.

Novice iz Ribnice

† Gorše Františka. V Ribnici je umrla 67-letna posestnica Gorše Terezija. Pokojna je tri leta potrpečljivo prenašala bolezen, dokler je ni strla. Pokopali so jo na pokopališču v Hrovačah. Svojem izrekamo iskreno sožalje!

Zasedanje davčnega odbora v Ribnici je od 15. do 23. septembra.

Nuova commerciale dolcioria

Trieste, Via Torrefranca 27, tel. 44-67
desidera allacciare relazioni commerciali con primarie ditte grossiste in biscotti, caramelle, marmellate e profumerie.

želi navezati trgovske stike z vodilnimi trvdkami piškotov, karamel, mežugane in parfumerije na debelo.

Koledar

Danes, petek, 5. septembra: Lovrenc.

Obota, 6. septembra: Zaharija, prerok.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Komotar, Viš - Tržaška cesta 48.

Gospodinska šola Mladika v Ljubljani. Vpisovanje bo 5. in 6. septembra od 10-12 pri upravitelstvu gospodinske šole v Mladiki, Šubičeva ulica 9, kjer dobite nadaljnje informacije.

Radi preureditve prostorov v naši podružnici na Miklošičevi cesti ostane ta do preklica zaprta in sprejemamo vsa naročila le v centrali uprave - Ljudska tiskarna - Kopitarjeva ulica.

Danes dopoldne se še vrši vpisovanje v šolo Glasbene Matice. Popoldne pri pridejo vsi vpisani gojenci v Hubadovo dvorano, kjer bodo zvedeli dodelitev k posameznim strokovnim učiteljem, nakar bo sporazumno določen urnik. Gojenci za klavir naj pridejo ob 15, gojenci za violino ob 16 in gojenci, vpisani za ostale predmete, ob 16.30.

Opozarjamo na nocojšnji koncert, ki bo ob 20 v frančiškanski cerkvi, katerega bodo izvajali odlični naši umetniki: koncertna in operna pevkica Franja Golobova (alt solo), prof. Jan Slais (violina) in prof. Pavel Rancigaj (orgle). Vstop v frančiškansko cerkev je samo pri glavnem vходу, kjer bo od pol 8 dalje poslovala večerna blagajna, sicer so vstopnice na razpolago tekem dneva v Knjižarni Glasbene Matice. Na sporedu so dela sledečih skladateljev: Frescobaldi, Händl, Bach, Regel, Mihelčič, Premrl in Stradella. Obisk koncerta najtopleje priporočamo. Občinstvo opozarjamo, da radijskega prenosa ne bo.

Skrbi staršev šolske mladine so letos pred začetkom šolskega leta večje kot so bile druga leta, saj je zaradi prenapolnjene Ljubljane le težko dobiti dobro stanovanje, še težje pa stanovanje z dobro hrano in vestnim, res dobrim varstvom. Če desetletja pa slovi mestni deklinski internat »Mladika«, ki je last mestne občine Ljubljanske in pod najstrožjim nadzorstvom, kjer imajo gojenke res materskim vzgojo ter jim internat vsaj nadomešča dom, če tukaj nimajo celo še lepše kot doma. »Mladika« namreč leži tik tivilskih parkov na zdravem zraku in se koplje v soncu. Spalne in učne ter druge sobe so velike in opremljene po vseh načelih sodobne higijene, a če le kaka gojenka morda zbolí, ima »Mladika« za svoje gojenke pripravljeno pravo, popolnoma ločeno bolnišnično sobo, pri študiju imajo pa gojenke trajno oporo pri gospej prefekti, ki je izprašana profesorica in rada vsem pomaga. Seveda nadzoruje, da se gojenke tudi uče ter jih navaja k samostojnemu uspešnemu delu. Nadzorstvo je sicer trajno in skrbno, toda nikdar vsiljivo. Natančnejša pojasnila daje upraviteljstvo internata vsak dan od 9-14, vendar pa internat »Mladika« uživa tak sloves in je tako znan po vsej deželi, da ga ni treba še opisovati in priporočati.

Ljubljansko gledališče

DRAMA

Sobota, 6.: »Nenavaden človek«. Izven.

Nedelja, 7.: Zaprt (gostovanje na Vrhniki: Via mala).

Ponedeljek, 8. ob 15.: »Via mala«. Izven.

Ob 19.30: »Okence«. Izven.

Aktualna igra iz današnjega življenja je G. Senčičev »Nenavaden človek«. Nekoliko kriminalistično dejanje pokaže, kako postane pošten človek, ki zaide v roke goljufov velikega kova, pa nedolžnem žrtvu njihovih spletk in krivične obsodbe. Delo je režiral J. Kovič.

Drugi razbojnik je pa neki Pjer. Ta je ujel štiri fantine. Deset mož je menda pod njegovo komando. Skupaj s Krečevim Mihom so jih gnali doli v Glavnik. Pa kako oblastno so se drugi razbojirili! Eden spi v farovžu. Tja so spravili tudi en kup konj v hlev. Župnik se je nekaj upiral, pa ga je tisti, ki se ves svet, tako mahnil, da je padel po stopnicah in se pobil po glavi. Takega starega gospoda biti — če to ni greh! Kakor bi hudiče spustil z verige, je rekla Jera, taki so. Nikoli še živ človek ni slišal, da bi se na svetu lahko uganjala taka hudobija in greh brez kazni. Le naj kar eden stopi doli v Globoko, pa naj pride nazaj in mi reče, da sem se kaj zlagala! Tistega bi rada videla!

Kam so vlekli Miho, bi radi nekateri vedeli.

»Kdo pa ve! Pravijo, da takih še ne zapirajo ne, ki jih vzamejo s seboj! Kar med potjo jih pobijejo, da jim jih potlej ni treba rediti, saj ve marsikdo povedati, da so bolj na skopem z jedjo!« tako jih je poučila Jera, ki je obredla vse doline tod naokrog.

»Če pa že koga drže, potem se mu godi slabše kakor najbolj grešni duši v peklu. Ležati mora na golih kamnitih tleh. Ponoči ga zbude, ga privežejo za roke nad glavo, noge pa mu vtačajo v železje, ki je vzdano v steno in ga zaklenejo. Potlej pa ga, reveža, mlatijo negodeti, ki bi jih pet lahko pobil z eno pestjo. In v obraz mu pljujejo, zajci nič vredni, ki jim marsikomu še puh ni pogl pod nosom! To so živali, ne pa ljudje. A, kaj živali! Tudi žival ne počne takega z drugo, če jo je užugala! Pri miru jo požre, kaj da bi jo še mučili!«

»Kaj pa možki doli v Globokem? Ali kar čakaajo, kdaj bodo še koga pograbil?« je vprašal nekdo.

»Kje pa! Skoraj samo krilo srečaš na vasi. Le pokvečeni so še doma in stari, ki se že ve prekamitijo ne morejo. Drugo pa je vse skotilo v goščo. Zdaj že še gre prav gotovo, huda bo pa pozimi! Nocoj bodo drugo noč zunaj. Nekateri so še ostali doma, da povem žisto po pravici, čeprav nerada. Malnarjev Lojze je že med njimi. Ti pravijo, da so se Francozi le tako stozotili, da so drugače čisto dobri, samo ubogati jih je treba. Dalje.

Igor Zagrejen:

Zavetje v pečevju

Sem pa tja jih je kdo potegnil, da so razbesnjeni potem še bolj tolkli. Opravili pa niso nič. Ponočno so prenašali udarce in mučenja tudi najšibkejši otroci, najbednejši starci in najbolj nežna dekleta. Tako da je neki bilo doli po Lombardiji in tam po visokih Tirolih. Ljudje se niso dali ugnati.

Pa tudi pri nas, bolj doli po ravnem, je bilo menda podobno. Marsikaj glas je tu pa tam prišel na Globoko, v Senožet ali na Goljavo in v Mrzli dol. Nekaj so ljudje seveda pristavljali, kajti če gre vest čez več ust in pameti, se je zmerom še kaj prime, kar sprva ni bilo rečeno. Nekaj pa je le bilo res in nemara po večji plati.

Ljudje se tod gori nad takimi rečmi niso preveč razburjali. Že je kdo kakšnemu potožil, kako hudo in grdo počno Francozi z ljudstvom, do katerega lahko sežejo, to pa je tudi bilo vse. Nobeden si ni nikoli mislil, da bi ti krvožerci kdaj utegnili priti tudi sem, sredi med gore in tudi tu počenjati take grozotne reči, da mora človeka spreleteti mrz.

»Sem jih že ne bo!« Tako so si pravili.

Jeseni 1810. leta pa so le prišli, da bi lovili ljudi kakor lovcu gonijo divjad.

»Jezus Marija!« je neki dan, prav tale čas je menda bilo, mogoče, da teden prej — privreščala v vas Setrajeva Jera.

»Ženske, skrijte se!« je pristavila, ko je srenja planila pokonci in vavprek spraševala.

Končno se je le izvedelo, kaj se je zgodilo.

»V Globokem so že Francozi! In neka peklenska spaka, Danton, je njihov komendant! Ta ti je! Samo, da zagleda pri hiši krilo, je že obsojena! Moške preč, k soldatom, ženske pa nam! Ali veste, da sem se ga komaj rešila? Pa naj mi zdaj kakšen možki kaj reče, da je pri meni opravil, kar bi bil rad! Ali ni res tako? Glej pa tega spaka! Ta Danton, ko me je zagledal, ti kar začne nekaj nosljati in že je bil pri meni! O ti ljuba duša! Pa kaj bi pravilale tako je rahtala Jera.

»Da bi te, rehta, nikdar zabasana! Kdo bi se le obte spaknill! Povej rajši, koliko jih je, kam gredo in kaj hočejo? jo je ustavil Morozarjev Tone, ki je bil, kakor stari, zmerom rajši nagle in jezne pa osorne besede. Drugi je menda kar ne bi mogel zajeziti, taka je bila, kadar se je zagnala.

»Kdo je rehta? Najprej si iztrebi mleko iz zob, negode zeleno!« je revsknila Jera. »Ko bi ti videl tisto, kar sem jaz, bi se še kaj drugače čeljustil!«

SON BEN 197
I PREMI CHE...

CELIH 197
PREMIJ...

Lotteria di Merano

furono distribuiti lo scorso anno fra i vincitori della Lotteria di Merano per un ammontare complessivo di oltre 5 milioni. Fra questi, il primo premio era di due milioni di lire ed il 2° di un milione. Anche quest'anno i premi da estrarsi a sorte il 9 Ottobre a Merano saranno numerosi e cospicui (da fissarsi in base al numero dei biglietti venduti).

Acquistando oggi stesso con 12 lire un biglietto della Lotteria di Merano anche tu puoi diventare milionario. Non lasciarti sfuggire la Fortuna: valie incontrati

v skupnem znesku nad 5 milijonov je bila lani razdeljenih med zmagovalce Meranske loterije. Med temi je znašala prva premija dva milijona lir, druga pa 1 milijon. Tudi letos bodo premije, ki jih bo določil žreb dne 9. oktobra v Meranu, številne in izdatne (določene bodo na podlagi števila prodanih srečk).

Če kupiš takoj danes za 12 lir srečko Meranske loterije, lahko tudi ti postaneš milijonar ~ Nikar ne dopusti, da bi ti sreča ušla: pojdi ji naproti!

Petnajstletnica največje filmske slave

Igralec Rudolf Valentino in usoda njegovega slovesa po smrti

Te dni je bilo petnajst let, kar je zapustil svet eden najslavnejših filmskih igralcev, Rudolf Valentino. Slava, ki jo je užival, pa presega vse, kar je ameriški film do zdaj pokazal reklamnih uspehov. Bil je največja privlačnost Hollywooda. O njem so izdajali prospekte, ki so navajali stavke, kakor da berete popis lepote neke pravljice dežele. Na primer: »Sonce, sinje morje, južni veter, plahutanje jader, hrušči južnih pristanišč, vonjave oceanov, žgoči pesek, vijolične sence na rdečih strehah, živo življenje, italijanske obale, lepo in zapeljivo ozračje sinjih pokrajin... Vse to nam prihaja z ostran morja in iz puščav ter dobiva izraza v močnem in harmoničnem telesu Rudolfa Valentina.«

Na take stavke naletite, če listate kako ameriško ilustrirano revijo iz tistih časov.

Ta filmski malik je umrl v avgustu 1926 in je bil star ena in trideset let. Dve leti po njegovi smrti je svet zajel vihar vročnega filma. Kdo ve, če bi se mu bil mogel Valentino upirati. Danes bi imel šest in štirideset let, ki bi jih moral prikriti.

Umril je v enem najbolj vročih poletij, kar jih poznajo v vroči Kaliforniji. Nenadna smrt tako lepega in tako slovitega človeka je pomenila silovit udarec za lahkomišelnost življenja v filmskem svetu. V Hollywoodu malo mislijo na smrt. Ob Valentino so se zvezde in zvezdniki zavedali, da smrti nihče ne uide in da niti filmski igralec ne ve, kdaj ga čaka in ali ga ne bo stisnila tedaj, ko se je najmanj nadejal.

Na Valentinoovo krsto so nasuli na tone in tone cvetja. Od vonjav in od vročine se je onesvestilo nešteto ljudi. Pritisk h krsti je bil tak, da ga niso mogle zadržati nobene straže in da so Valentinoovi oboževalci pohodili precej ljudi, nekatere do smrti.

Koliko žensk je omedlelo ob krsti, sploh niso šteli. Še več ljudi pa je izgubilo zavest med pogrebom, ki je bil tak, kakor ga Hollywood ne prej ne pozneje ne pomni. Res je tedaj bilo v senci 38 stopinj vročine.

Ko so Valentina pokopali, so se pa začele okoli njega plesti skrivnosti in legende. Nekaj tednov po pogrebu so našli na njegovem marmornatem grobu nezvestno žensko, skrivnost-

no oblečeno in še bolj skrivnostnega vedenja. Po naključju je bil tam fotograf, ki jo je malo poprej slikal, kako v črni obleki meče na marmor nešteto rumenih rož in se žalostno smehlja...

Takoj po smrti so začeli po Ameriki ustanavljati odbore za ohranjanje Valentinoovega spomina, seveda povečini med ženskami. En tak odbor se je imenoval »Zveste lepoti«, drugi »Ne bomo te pozabili, Rudile«, tretji pa »Rudijeve vdovec«, zakaj Valentino je bil — kakor vsi ameriški filmski igralci — po večkrat poročen.

Filmska slava hitro mine. Dve leti ali tri, pa se slovitega igralca nihče ne spomni. Z Valentinoom pa je bilo drugače.

Podjetnemu filmskemu izposojevalcu Jensenu je prišlo na misel, da bi v splošni suši za poskušnjo kazal najslavnejši Valentinoov film »Sejgov sin«. Film so malo pregledali in mu dodali glasbeno spremljavo ter nekaj zvoka, brez govorenja, nato pa ga z veliko reklamo naznanili v Chicagu. Največji kino je bil takoj nabito poln. Potem je film šel kakor poplava po vsej Ameriki. Kazali so ga tedne in tedne v pet sto poglavitnih in v pet tisoč podelskih kinematografih hkratu. Izposojevalcu je film vrgel dva in pol milijona dolarjev. Po dveh letih je še vedno tu in tam na sporedu raznih ameriških kinogledališč.

»Sejgov sin« je bil narejen pet let pred Valentinoovo smrtjo, a je tak, da se ga da še vedno gledati navzlic vsebinskim in slikovnim pomanjkljivostim in naivnostim. Glavna sila v njem je seveda Valentinoova lepota, ki še vedno najmočnejše vpliva na filmske obiskovalce in obiskovalke.

Ko se je Valentino pripravljel na igro v tem filmu, si je pustil brado, ker je igral v filmu najprej očeta, starega šejka, potem pa sina. Med pripravami je bil na potovanju v Evropi. Ko se je vrnil v Ameriko, so ga pri prihodu čakali neizogibni fotografi, ki so potem po listih razširili sliko bradatega lepota. Valentinoova brada je sprožila v Ameriki val jeze. Bivale so se z njo različne organizacije, med njimi sloviti Ku-kluks-klan ter močni ceh »Zveza brivskih mojstrov«. Zanimanje

brivcev je bilo seveda čisto poklicno. Bali so se, da bi Valentinoov vzgled ne potegnil za sabo Amerikancev, ki bi začeli vsi hoditi z bradami po svetu. To bi ameriške brivce uničilo, saj je s pojmom zdravega Amerikanca nezdružljivo zvezana gladko obrta brada.

Brivci so tedaj, ko se je Valentino z brado vrnil, imeli ravno svoj letni zbor. Takoj so sporočili listom resolucijo, ki pravi:

»Moško prebivalstvo v Ameriki se bo najbrž dalo vplivati po slovitem igralcu in si puščalo brado in brke. Takaj moda ne bi samo zelo škodila brivcem, temveč bi tudi spasila obraze ameriških državljanov tako, da bi bili podobni Rusom.«

Nato so brivci vsem svojim članom zapovedali, da se nihče od njihovega ceha ne sme udeleževati predstav Valentinovih filmov...

Nov prevod dela Dantejeve »Božanstvene komedije«

Naš znani prevajalec, literarni kritik dr. Tine Debeljak je nad vse uspelo prevedel tri najlepše speve Dantejeve »Božanstvene komedije« in sicer 32., 33. in 34. spev, ki opisuje kazni v zadnjem krogu pekla. Prevod teh spevov z bogatimi ilustracijami bo izšel v »Slovenčevem koledarju«, ki ga takoj naročite.

Prelep prevod najlepšega dela »Božanstvene komedije« in številne ilustracije že sami zaslužijo, da si zaradi njih naročite naš koledar, ki stane le 9 lir in 2 liri za pošiljativne stroške.

Te dni hodijo inkasantje naših listov pobirat naročnino za list; blagovolite jim poravnati tudi naročnino za koledar, kajti le ta mesec imate še čas, da si ga naročite.

Star vzgled — vzpodbuda za današnje dni

Od vseh strani dobiva uredništvo našega lista priznanja, da se je odločilo prinašati prvi slovenski izvirni roman v slikah. Marsikoga pa zanima, zakaj smo se pri izbiri odločili prav za staro, pozabljeno povest Andrejčkovega Jožeta »Žalost in veselje«.

Iz več razlogov, ki so dovolj tehtni. Prvi razlog je zanimivost. Roman v slikah mora imeti veliko dejanja, malo spisov in še manj modrovanja. Takih romanov je v vsej naši književnosti bore malo. V starejši morda trije, štirje, večinoma po tujih predlogah spisani, v novejši pa razen »Pod svobodnim soncem«, ki se ga je žal lotil že tuj risar, prav za prav nič. Ko se je po vsem svetu mogoče razmahnila moda romanov v slikah, ni pri nas našla nič odmeva — ker ni bilo zanimivih literarnih snovi.

»Žalost in veselje« je dalje izvirno domače delo. Uredništvo je hotelo dati svojim bralcem ne kak pošasten indijski »strip«, temveč nekaj, kar je zvezano z našo zemljo, izročilom in književnostjo.

Tretji razlog je bil pa naslednji: Roman »Žalost in veselje« je kakor nalašč povest za današnje čase. Polna je tveganega poguma, podjetnosti, vedrega optimizma in vere. Vse to rešuje osrednjega junaka iz najbolj fantastičnih zadreg in stisk, pomaga si iz viharjev življenja vedno z jasnim čelom in z vero v lastno moč ter božjo pomoč. Nikdar v njem ne zamre spomin na do-

Izvoz sadja pod državnim nadzorstvom. Hrvaško trgovinsko ministrstvo je izdalo odlok, po katerem se izvoz sadja in sadnih izdelkov postavlja v pristojnost posebnega izvoznega odbora, ki bo svoje delo uravnaval po navodilih hrvaške vlade.

movino in ljubezen do rodne zemlje, kamor se vrne po tolikih skušnjah v prepričanju, da je samo tam doma življenje, kruh in bodočnost.

Star vzgled — pa živa vzpodbuda — nam vsem za današnje dni. Upamo, da bodo naši prijatelji novi roman tudi zaradi tega vzljubili in si ga ohranili v spomin na današnje čase.

Roman začne izhajati jutri, 6. septembra. Naročite »Slovenski dom« še danes!

»Osojani«

so prvič izšli leta 1833. Spisal jih je Jan. Nep. Volkmammer, izdala pa Družba za širjenje dobrih knjig, ki je bila v zvezi s tiskarno mehtaristov na Dunaju. Ob tej družbi — ust. 1830 — in njeni organizaciji je naš veliki A. M. Slomšek 1845 zamislil podobno ustanovo za Slovence, a do uresničenja je prišlo šele z ustanovitvijo Družbe sv. Mohorja. Ker je Slomšek »Osojane« bral in poznal, lahko sklepamo, da je tudi on hotel Slovincem podajati take knjige, v katerih bi se seznanjali z domačo zgodovino. Bog ve, mogoče bi bil iz ljubezni do svojih in do njihove zemlje za svoje nameravano slovensko društvo za širjenje dobrih knjig celo sam priredil ali prevedel Volkmammerjevo povest?

Danes imamo to zanimivo povest, ki kaže vse posebnosti pisateljev romantikov, navdušujočih se za davno preteklost in njene čare, lepo poslovenjeno in smo prepričani, da bo vzbudila splošno zanimanje.

Kdor se hoče tedaj ob prijetnem branju seznaniti z našo davno preteklostjo, ne bo zamudil ugodne priložnosti in se bo takoj naročil na »Slovenski dom«, ki velja mesečno samo 6 lir.

Rudolf Valentino v prvih letih po vojni na obisku v Benetkah. — Na levi Valentino, na desni znani nemški igralec Emil Jannings.

Krvavi roman gumija

Ko je leta 1739. Francoz Charles Marie de la Condamine ob povratku iz Brazilije poročal o kavčukovem drevesu, se svet ni mnogo zmenil za to. Condamine je tedaj pisal: »V pokrajini Esmeralda raste drevo, katerega domačini imenujejo Hevd. Iz zarez tega drevesa priteče neka bela tekočina, ki na zraku postane temna in trda. V bližini Quita razlijejo to tekočino po platnu, ki postane nepremočljivo. Tudi ob bregovih reke Amaconke raste podobno drevo, čigar sok domačini imenujejo cahuchu, to je tekoči les. Iz te tvarine izdelujejo čevlje, ki ostanejo suhi, tudi če več dni hodijo z njimi po močvirnatih krajih.

Lahko bi postal najbogatejši človek na svetu

Indijanci v Braziliji so že več stoletij poznali to tvarino. Tudi so že več sto let poprej poznali posebno igro, pri kateri so uporabljali kroglo, izdelano iz te tvarine. Šele leta 1770. so v Evropi začeli spoznavati gumi, ker so odkrili, da je z njim mogoče zbrisati znamenja, narejena s svinčnikom. Tedaj je koček gumija, dolg en centimeter, stal približno dvajset lir.

Šele v devetnajstem stoletju, ko se je začelo izdelovati gumirano blago, se je gumi začel upoštevati v mednarodni industriji. Začeli so v veliki množini izdelovati dežne plašče in ga-loše. Toda ti predmeti, ki so bili sicer zelo koristni, so imeli to napako, da so se v mrazu lomili, v vročini pa so postali lepljivi. Mnogi so se trudili, da bi odstranili te pomanjkljivosti, toda zaman. Samo enaindvajsetletni Amerikane Charles Goodyear ni izgubil poguma zaradi teh neuspehov. Življenje tega človeka je nekaj čudovitega. Leta in leta je preživel v svojem smrdljivem laboratoriju in se trudil, da bi našel sredstvo, kako narediti kavčuk trden in da bi ne bil več lepljiv.

Poizkusil je s kalcijem in magnezijem, z limon in solitrom. Porabil je s temi poskusi vse svoje premoženje in še ves denar, ki so mu ga zaupali njegovi sodelavci in mecenji. Neprestano je bil v prepiru s svojimi sosedi, ki so se pritoževali nad neznošnim smradom, ki ga

je razširjal sežgan gumi. Večkrat je že propadel, pa se znova zopet dvignil, pokvaril si je zdravje in svojo eksistenco. Toda, ko je leta 1860. umrl zaradi uničenih pljuč in pustil 200.000 dolarjev dolga, je zapustil svetu neprecenljivo dediščino, ki je v kratkem zrevolucionirala vso svetovno industrijo: vulkanizacijo kavčuka. Sredstvo, katerega se je poslužil, da je to dosegel, je bilo žveplo. Količina te primesi in način izdelave sta vplivala na kakovost gumija.

Če bi se bil rodil petdeset let pozneje, bi bil lahko postal najbogatejši človek na svetu. Toda takrat, ko je umrl zagrenjen in poln dolgov, je bil gumi le nekaka redkost in predmeti, izdelani iz njega, so bili po večini luksuzni. Industrija gumija se je razvila šele tedaj, ko se je uveljavil avtomobil in elektrika.

Prve pnevmatike

Avtomobil je odvisen od gumija, kakor je gumi neločljivo zvezan z avtomobilom. Če bi ne bilo gumija, bi se avtomobil sploh ne mogel uveljaviti in če bi ne bilo avtomobila, bi gumi, čeprav vulkaniziran, ostal le brezpomemben. Danes se v avtomobilizmu porabi 75% vsega gumija. Če bi iz neznanih vzrokov zmanjkalo gumi, bi milijoni in milijoni ljudi ostali brez dela in na milijone avtomobilov in električnih strojev bi se hipoma ustavilo.

Iznajdba avtomobila je pripomogla gumiji do veljave, prav tako kakor petroleju. Iznajdba pnevmatike je bila tako rekoč posledica iznajdbe motorja. Štiri leta pozneje, kot so prvi avtomobili Markusa in Daimlerja začeli ropotati po ulicah Stuttgarta in Mannheima, je Boy Dunlop, živinozdravnik v Belfastu, izdelal prve pnevmatike za svoje kolo. Leta 1888. je dobil patent za svojo iznajdbo. Dve leti pozneje je v družbi z nekim tovarniškim ustanovil prvo tovarno za pnevmatiko, ki je bila šest let pozneje prodana za 700 milijonov. Zmagoslaven pohod gumija se je začel. Štiristo ton izdelanih leta 1840. je v letu 1890. naraslo na 29.000, leta 1900. na 54.000, leta 1910 na 150.000, leta 1920 na 350.000, leta 1930. pa že nad en milijon ton.

Ko se je konec prejšnjega stoletja dogladno, da je gumi za avtomobilsko industrijo in za

razne druge naprave neobhodno potreben, se je začel lov na dragoceno tekočino, iz katere se pripravljala gumi. Od začetka so pridobivali gumi le iz divjih dreves, ki so rasla v Braziliji. Toda ta tekočina, ki jo je tam bilo mogoče pridobiti, kmalu ni zadostovala več. Evropa in Amerika sta se začeli boriti za posest te dragocene surovine in to s tisočaki. Na tisoče in tisoče pustolovcev je upanje na zaslužek privabilo v Brazilijo.

Blaznost »mangaverosov«

Iskalci surovega kavčuka, imenovani »mangaverosi«, so se podajali v brazilske gozdove, oboroženi z nožem in golito. Iskali so drevesa, iz katerih se pridobiva dragocena tekočina, plezali kakor opice nanja, lomili ali rezali so najbolj mlade veje in polnili svoje posode, katere so nato odnesli v mesto naprodaj.

Zaradi tega je pridobivanje kavčuka silno naraslo, toda povečala se je tudi zahteva po njem. Kljub povečani proizvodnji, količina še zdaleka ni zadostovala več. Cene so se od dne do dne dvigale. Ne samo pridelovalci, tudi vsi drugi so blazneli.

Kraj Para, kjer se je pridobivalo največ gumija, se je večal kar pred očmi. Manos, glavno mesto pokrajine, kjer so rasla gumijeva drevesa, je dalo zgraditi gledališče, ki bi po razkošnosti in veličastnosti moralo biti enako pariškemu opernemu gledališču. Vse vasi ob reki Rio Nero so klicale iz Evrope najbolj slavne igralske družine. Mangaverosi so postali tako zapraviljivi, da jim nobena stvar ni bila dovolj fina in draga. Umivali so se s šampanjcem, pili samo pivo, ki je prišlo naravnost iz Hamburga. Izmišljali so si tudi druge blaznosti, ker skoraj niso več vedeli, kako naj zapravljajo denar. Tudi brazilska vlada ni ostala indiferentna ob takšni obilici zlata, ki je deževalo od vseh strani. Carine, takse in davki so postajali vsak dan večji in zato je cena gumija še vedno bolj narasčala.

Še en razlog je bil, da je gumi postal vedno dražji in da ga je bilo vedno težje dobiti. Mangaverosi, ki se niso zmenili za drugo, kot da bi dobili čim več dragocene tekočine, niso pazili na to, da bi drevesom čim manj škodovali, niso bili poučeni ali pa se niso brigali za dejstvo, da je gumijevno drevo zelo občutljivo in da zadošča: da nož prodre le en milimeter pregloboko v deblo, da drevo prav kmalu usahne. Vsako dre-

vo, ki so ga dosegli s svojim nožem, je bilo zapisano gotovemu poginu.

Pokolj Indijancev

Ko je pridobivanje gumija postalo bolj težavno, so nabirali prisilili domačine s tem, da so podkupili njihove poglavarje, da so jim pomagali pri delu. Putumayo je bila izmed vseh brazilskih pokrajin na prvem mestu za produkcijo gumija. V njej je živelo 50.000—60.000 miroljubnih Indijancev. Najeli so celo majhno četo Indijancev iz drugega rodu, ki naj bi svoje rojake prisilili k temu delu. Uporabljali pa so ne samo moške, ampak tudi ženske in otroke. Kdor ni prinesel določene količine gumija, je bil mučen in nemalokrat celo do smrti. Posledice so se prav kmalu pokazale. Produkcija gumija je narasla od 40.000 na 350.000 kilogramov, toda število domačinov je od 50.000 nazadovalo do 8000. Nemogoče je popisati to, kar se je v tisti dobi dogajalo ob bregovih reke Putumajo. Kolikor jih ni pokončalo kruto ravnanje kolonizatorjev, jih je uničila malarija. Tudi druge bolezni, tudi zverji in kače jim niso prizanašale. Kmalu se je svet začel za to barbarstvo zanimati in od vseh strani so prihajali protesti. Toda položaj Indijancev ni bil zaradi tega nič boljši. Edino važno je bilo to, da je na svetovna tržišča prihajalo dovolj gumija.

Ne bomo govorili o podrobnostih z ozirom na gorje, ki ga je povečanje industrije prineslo s seboj. Tudi ne o dogodkih, ki so se odigrali v belgijskem Kongu, kjer je proti koncu prejšnjega stoletja vlada dovolila, da se v večji pokrajini nabira gumi. Angleži so kmalu spoznali svetovni pomen produkcije gumija. Posrečilo se jim je, da so kljub skrbni pazljivosti brazilske vlade odnesli iz države semena gumijevih dreves in leta 1907. je prišlo na trg prvih 6000 ton gumija, ki so ga pridobili Angleži. Učinek se je pokazal z bliskovito naglico. Vseposvoda je zavladala panika in cene so nenadoma neverjetno padle. Akcije brazilskih podjetij so od vrednosti več tisoč funtov sterlingov padle na nekaj šilingov. Angleška produkcija se je dvigala s fantastično naglico. Od 6000 ton v letu 1907. je v letu 1914. prišla na 71.000 ton. Leta 1917. je dosegla 117.000 ton, leta 1929. pa 850.000 ton. Udeležba Brazilije pri svetovni produkciji, ki je poprej bila 89%, je padla na tri odstotke. Angleški monopol je izpodrinil brazilskega.